

νηται εἰς τὸ κοινὸν καλόν· ὅθεν ἐν πάσῃ πολιτείᾳ αἱ δημόσιαι πράξεις καὶ ἐπιχειρήσεις τῆς κυβερνήσεως κρίνονται οὐ τοσοῦτον κατὰ τὴν ἐκάστου ἀτομικὴν ὠφελείαν, ὅσον κατὰ τὴν κοινὴν· διὰ τοῦτο ἐν τῇ κοινωνικῇ καταστάσει συμβαίνει ἐνίοτε νὰ φαίνεται ἄδικον ἐκεῖνο, ὃ δύναται νὰ ᾖναι συγκεχωρημένον ἐν τῇ φυσικῇ. Ἐκ τούτου συμπεραίνεται τί εἶναι τὸ λεγόμενον φυσικὸν δικαίωμα τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸ πολιτικόν. Τὸ πρῶτον εἶναι ἰσόχρονον μὲ τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ ἀμετάβλητον, ὡς τὸ νὰ ζῇ καὶ νὰ ὑπερασπίζῃ ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν, ὅπως δύναται. Ακριβῶς δὲ εἰπεῖν, ἐν τοιαύτῃ φυσικῇ καταστάσει δὲν ὑπάρχει δικαίωμα· διότι δὲν ὑπάρχει οὐδὲ κοινωνικὴ ἔνωσις ἀνθρώπων, ἀλλ' ἕκαστος ἤθελε ζῇ ὅπως ἤθελε καὶ ἡδύνατο. Τὸ πολιτικὸν ὁμως ἐγεννήθη ἐν χρόνῳ, καὶ εἰσῆχθη ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τῶν περιστάσεων· οὕτω τὰ πλεῖότερα ἀμοιβαῖα καθήκοντα καὶ δικαιώματα τῶν πολιτῶν, ὅποια τὰ ἀφορῶντα οἰκοδομάς, ἐμπορικὰ συναλλάγματα, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἐγεννήθησαν ἐν ταῖς κοινωνίαις· ὁμοίως καὶ τὰ πρὸς τοὺς ἡγεμόνας καθήκοντα ὑπῆρξαν, ἀφοῦ οἱ ἄνθρωποι ὄντες κατ' ἀρχὰς διηρημένοι εἰς χωριστὰς οἰκογενείας, συνῆλθον καὶ ἐνεπιστεύθησαν εἰς ἕνα τὴν πρόνοιαν τῶν ἰδίων αὐτῶν συμφερόντων, καὶ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς ζωῆς καὶ τῆς καταστάσεως αὐτῶν. Ὅσον ὁμως καὶ ἂν διαφέρῃ τὸ πολιτικὸν δικαίωμα τοῦ φυσικοῦ, εἶναι βέβαιον ὅτι τὸ πρῶτον ἐπιστηρίζεται ἐπὶ τοῦ δευτέρου, καὶ οὐ μόνον προῆλθεν ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ εἶναι τελειοποίησις τῆς φυσικῆς καταστάσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ, ὡς εὐκόλως ἀποδείκνυται ἐκ τῶν ἀκολουθῶν.

Θεωρούμενοι οἱ ἄνθρωποι ἐν τῇ φυσικῇ αὐτῶν καταστάσει, εἶναι ἴσοι· ἄλλα καθήκοντα ἢ δικαιώματα δὲν ἔχουσιν, εἰ μὴ ὅσα πηγάζουσιν ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου· ἀλλ' ἐπειδὴ αὕτη εἶναι κοινὴ εἰς πάντας καὶ ἡ αὐτὴ, πάντες λοιπὸν φυσικῶς θεωρούμενοι εἶναι ἴσοι. Ἐκ ταύτης τῆς ἰσότητος γεννᾶται ἡ λεγόμενη *φυσικὴ ἐλευθερία*, ἥτις εἶναι νὰ ζῇ ἕκαστος ὅπως θέλει καὶ δύναται κατὰ τὴν φύσιν αὐτοῦ. Ἐν τῇ πολιτικῇ ὁμως καταστάσει, ἂν ἕκαστος ᾖτο αὐτεξούσιος καὶ κύριος ἀνεξάρτητος εἰς πάσας τὰς πράξεις αὐτοῦ, ἡ τόση ἐλευθερία ἠθελε προξενήσῃ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν σύγχυσιν καὶ ταραχὰς, ὅπου μάλιστα ἤθελον συμπίπτει ἀντιμαχόμενοι σκοποὶ καὶ τέλη κέρδους ἢ πλεονεξίας. Διὰ τοῦτο ἐν τῇ πολιτικῇ καταστάσει ἐτέθησαν νόμοι περιορίζοντες τὴν φυσικὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου, κανονίζοντες τὴν χρῆσιν, καὶ τιμωροῦντες τὰς καταχρήσεις αὐτῆς.

Δὲν πρέπει ὁμως ἐκ τούτου νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ὁ περιορισμὸς οὗτος ἀνατρέπει τὴν φυσικὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἀπεδείξαμεν ἐν τοῖς προλαβοῦσιν, ὅτι οἱ πολιτικοὶ νόμοι ἔχουσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ δικαίωματος, τοῦλάχιστον μακρόθεν· λοιπὸν οἱ πολι-